

اسناد اشغال ایران

جلد پنجم: بحران سیاسی و دولت‌های ناپایدار

گردآورندگان و مترجمان: محمد صفار؛ فریده سلیمانی

چاپ اول

۱۴۰۲

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

(پژوهشکده تاریخ معاصر)

- سرتاسره: صفار، محمد، ۱۳۵۶-؛ سلیمانی، فریده، ۱۳۶۸-
 عنوان و نام پدیدآور: اسناد اشغال ایران / گردآوری و ترجمه محمد صفار و
 فریده سلیمانی؛ ناظر علمی: موسی فقیه حقانی؛ ویراستار: نعمت‌الله عاملی.
 مشخصات نشر: تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۴۰۲.
 مشخصات ظاهری: ۵ج: جدول.
 شابک: ج ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۶۷۱-۱؛ ج ۲: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۶۸۸-۲؛ ج ۳: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۶۹۵-۳؛ ج ۴: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۷۰۱-۴؛ ج ۵: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۷۱۸-۵
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت‌ها: گردآورنده و مترجم در جلد اول و دوم مهدی فیروزی
 است. گردآورنده و مترجم در جلد سوم و چهارم فریده سلیمانی است.
 گردآورنده و مترجم در جلد پنجم محمد صفار و فریده سلیمانی است.
 یادداشت: نمایه.
 مندرجات: ج ۱. قحطی و بحران غذایی (۱۹۴۱-۱۹۴۵)
 ج ۲. یادداشت‌هایی درباره ایران (۱۹۴۱-۱۹۴۳)
 ج ۳. در مسیر تدارکات جنگ (۱۹۴۱-۱۹۴۲)
۴. بحران مالی و غذایی و شکست طرح‌های مستشاری.
 ج ۵. بحران سیاسی و دولت‌های ناپایدار
 موضوع: ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۲۰-۱۳۵۷ -- اشغال
 متفقیان، ۱۳۲۰-۱۳۲۴ -- اسناد و مدارک
 Iran -- History -- Pahlavi, 1941-1978 -- Allied occupation,
 1941-1945 -- Sources
 موضوع: جنگ جهانی دوم، ۱۹۳۹-۱۹۴۵م: ایران
 World -- War, -- 1939-1945 -- Iran
 شناسه افزوده: موسی، ۱۳۴۲ -
 شناسه افزوده: سلیمانی، فریده، ۱۳۶۸ -
 شناسه افزوده: صفار، محمد، ۱۳۵۶ -
 شناسه افزوده: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران
 رده‌بندی کنگره: DSR۵/۱۵۰۲
 رده‌بندی دیویی: ۰۸۲۴-۲۲۷/۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۹۱۴۴۸۷۶
 اطلاعات رکورد کتابشناسی: ۹۱۴۴۸۷۶

اسناد اشغال ایران

جلد پنجم: بحران سیاسی و دولت‌های ناپایدار

| گردآورندگان و مترجمان: محمد صفار؛ فریده سلیمانی |

| ناظر علمی: دکتر موسی فقیه حقانی |

| ویراستار: نعمت‌الله عاملی |

نشانی: تهران، خیابان ولی عصر (عج) خیابان شهید فیاضی (فرشته)، نبش چناران، شماره ۱۵

صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۱۹۷۵ | تلفن: ۲۲۰۰۳۴۶۹ | دورنگار: ۲۲۶۰۲۰۹۶

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه بوستان کتاب قم

چاپ اول: ۱۴۰۲ | تعداد: ۱۰۰۰ | قیمت: ۲۹۰/۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۷۱۸-۱

نشانی مرکز توزیع: نمایشگاه و فروشگاه دائمی سرای تاریخ

خیابان ولی عصر (عج)، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، شماره ۱۱

نمبر: ۲۲۶۰۲۰۹۶-۰۲۱ | نشانی وب فروشگاه: www.iichstore.ir

سفارشات: ۰۲۱-۲۲۶۰۵۰۷۳ و ۰۹۳۲۳۳۹۰۰۷۵۵

نشانی ما در شبکه‌های اجتماعی: @IICHSPub

www.iichs.ir | info @ iichs.org

کلیه حقوق این اثر متعلق است به مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

مقدمه

با اشغال ایران و تبعید رضاشاه در شهریور ۱۳۲۰، دوران استیلای دیکتاتوری شکسته شد و احزاب سیاسی و روشنفکران کم‌کم در صحنه سیاست ظاهر شدند و مطبوعات توانستند دوره‌ای از فعالیت آزاد را تا یک دهه تجربه کنند که در دوران پهلوی اول و دوم بی‌سابقه بود. اما در این دوره نیز کابینه‌ها همچنان در اختیار کارگزاران پهلوی اول بود. حضور اشغالگران و بی‌تجربگی شاه جوان از مهم‌ترین عوامل ضعف نظام سیاسی ایران در این دوره به شمار می‌آمد. یکی از پیامدهای اشغال ایران استقرار دولت‌های کم‌دوام و ناپایدار بود. تغییر پی در پی کابینه‌ها که ناشی از اوضاع پریشان کشور و بی‌ارادگی شاه و رجال حکومتی از یک طرف و دخالت اشغالگران از طرف دیگر بود، روز به روز اوضاع را آشفته‌تر می‌کرد.

در این دوره، کابینه‌ها تحت فشارهای داخلی و دول خارجی اعم از روس و انگلیس بود و آنها با باج‌خواهی سیاسی و اقتصادی و مطالبه امتیازات نفتی، عملاً کابینه‌ها را که غالباً فاقد پایگاه مردمی بودند تحت فشار می‌گذاشتند، به همین دلیل کابینه‌ها در این مقطع بحرانی ثبات چندانی نداشتند و به سرعت جای خود را به کابینه بعدی می‌دادند؛ به طوری که عمر برخی از این کابینه‌ها بیش از چند ماه به درازا نکشید. در این میان، علی سهیلی با دو دوره نخست‌وزیری کمتر از دو سال در این منصب باقی ماند. گزارش‌های این مجلد از اسناد اشغال ایران مصادف با دولت‌های ناپایدار فروغی، قوام، سهیلی، ساعد و بیات است که در بسیاری از اسناد این مجلد به اخبار مربوط تغییر و تحولات این کابینه‌ها اشاره شده است.

این مجلد از اسناد اشغال ایران، تحولات سیاسی و اقتصادی سال‌های ۱۹۴۱ تا ۱۹۴۴

/ ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۳ را در بر می‌گیرد. بیشتر اسناد این جلد مربوط به گزارش‌های دریفوس از سفارت آمریکا در تهران و مکاتبه با وزارت خارجه آمریکا می‌باشد. محتوای گزارش‌ها عمدتاً درباره تحولات سیاسی و مشکلات اقتصادی و کمبودهای ناشی از اشغال ایران است. همچنین گزارش‌های کنسولگری آمریکا در تبریز و تحولات آذربایجان و حضور نیروهای روس در این منطقه، از جمله اسناد این مجلد است.